

Joan Obrador

El darrer film de Iciar Bollaín *Te doy mis ojos*, des del començament, era una aposta difícil perquè el maltractament de les dones a mans dels seus marits, o a mans del que ara s'anomena *company sentimental*, és un tema absolutament present tant en els mitjans no ficticis —ràdio, telenotícies, les pàgines de successos de la premsa escrita, etc.—, com en tots els canals creadors de la ficció dins la nostra cultura —les superproduccions *made in Hollywood*, els telefilms, les telenoveles, el teatre televisiu, etc.—. Sense anar més enllà, uns dels darrers grans èxits del cinema espanyol —*Solas* de Benito Zambrano— també construeix el seu argument a partir d'una profunda reflexió sobre la irracionalitat masculina que només sap existir a partir del domini del seu contrari i, si ve el cas, prefereix la mort de la seva estimada, encara que ell mateix hagi de morir, abans que ella pugui tenir una vida feliç al costat d'un altre mascle, o només una vida independent. Val a dir que Zambrano és molt més optimista que Bollaín: mentre el primer encara creu que la solució al maltractament de la dona es troba dins l'autèntic amor heterosexual, la segona creu que el torturador és incorregible i que l'únic que poden fer les dones per defensar-se és aïllar-lo.

La gran dificultat de la *nina del sud* al'hora de fer aquesta pel·lícula es trobava en la manera d'abordar la temàtica amb un mínim d'originalitat. De fet, el plantejament argumental parteix d'una sèrie de "llocs comuns", fins i tot, de prejudicis que es refereixen habitualment a la relació mascle-dominant i famella-torturada: primer, el botxí es correspon amb el perfil psicològic que podem anomenar "mascle-ibèric"—individu violent, que veu el gènere femení com a inferior i que és incapaç de col·laborar en les tasques de la llar—; segon, darrera de tot home que tortura la dona que se pensa estimar, només hi ha incultura; tercer, la sensibilitat de la dona adolorida sempre és més elevada que la de l'home-botxí i, quart, l'home estranger, especialment si és escocès, sap tracta millor la dona. Suposo que

aquest és el retrat robot de la major part dels homes que anihilen les dones que es pensen estimar; però la veritat és que el maltractament de la dona es produeix en tots els nivells socials i culturals. Un home que maltracta no té per què ser ni ignorant ni ser pròpiament un "mascle ibèric". De vegades he arribat a pensar que la lluita entre homes i dones és un dels universals antropològics i que, per desgràcia, la dona sempre surt perdent. Però Iciar Bollaín no s'accontenta només amb el tòpic, sinó que vol sublimar-lo i, per això, es va proposar un repte suggestiu: fer una pel·lícula sobre els maltractaments de la dona on no hi aparegui ni una escena prò-

piament violenta i tota la força del argument recaigui sobre l'habilitat interpretativa dels protagonistes.

La violència que apareix a *Te doy mis ojos* és un rastre del passat que es dibuixa sobre el rostre emmalaltit per la por de Laia Marull, qui dona vida magistralment a Pilar, i que els ulls sense fondària de Luís Tosar són incapaços de veure. Luis al film és Antonio, un de tants homes incapacitats per comprendre que el dolor que provoquen sobre el cos de les seves dones és qualque cosa dolenta, que no haurien de fer. Antonio no és un home instruït, però sí que té prou educació per guanyar-se la vida venent electrodomèstics i comprendre, en el

moment oportú, que no ha de pegar mai més a la seva estimada. Que el dolor que li infringeix no és fruit de l'amor, sinó d'un comportament anòmal, que pot ser modificat pels especialistes. I no dubtarà en integrar-se en un grup per seguir una teràpia psicològica. Per la seva banda, Pilar és una dona que mai no ha deixat d'estimar el seu home, ni en els instants més dolorosos de la seva relació. Ella només és una dona de la seva llar, però, quan abandona a Antonio per primera vegada, demostra la seva fortalesa i tot d'una es reenganxa a la vida. A pesar de fer més cinc anys que no treballava, en menys d'un curs serà capaç de passar de despatxar bitllets

per entrar a la casa museu del Greco —no sé ben bé per quina raó Bollaín situa la seva història a Toledo— a transformar-se en una autèntica guia-intèrpret d'art, especialitzada en pintura renaixentista i moderna. És molt significatiu que, en aquest film, quan els dos amants s'estimen de veritat hi hagi una absència total de sensualitat; però quan Pilar comenta els seus quadres d'amor davant del seu auditori, mostra tota l'alegria espiritual que ens proporciona als humans el contacte carnal amb el nostre ser estimat.

Per la seva banda, Antonio ha fet autèntics progressos en comprendre's a si mateix: ja sap que el seu proble-

ma és la ira, que la ira en ella mateixa no és dolenta, que la posseeix tot-hom i que constitueix el primer esglaó en el mecanisme natural de l'autodefensa. Però la ira desbocada pot provocar no només dolor en la persona estimada, sinó la seva desaparició física. Quan ell creu que serà capaç de dominar-se, acut al museu per demanar-li que torni a casa, ella, abans de donar novament el sí, el posa a prova per comprovar si l'estima com abans, com quan era nuvis. Antonio té tant d'èxit que ella li regala els seus ulls i decideixen començar de bell nou.

Emperò, les coses ja no tornaran a ser mai més com abans, perquè ells ja no són els mateixos: ella ha desenvolupat tant la seva sensibilitat artística, que es transforma en guia professional i, com no pot ser d'altra manera, mai més voldrà tornar a ser una anodina dona de ca seva. Ell, per la seva banda, ha après perfectament les lliçons del psicòleg: mai més pegarà a sa dona. A canvi s'ha transformat en un individu encara més insegur i temorós de perdre el seu amor. En el moment que Pilar li fa saber quina és la seva determinació: se'n va a Madrid per guanyar-se la vida parlant d'art; ell li contestarà amb la màxima violència de què és capaç després del tractament: la sotmetrà a la tortura psicològica més cruel que se li ocorre (descobriu-la vosaltres mateixos).

Antonio no és només un maltractador més de dones, sinó que ell pateix el mateix síndrome que Alex, el protagonista de la *Naranja Mecànica*: tant un com l'altra són el resultat del fracàs de la ciència psicològica. En el cas de Kubrick, els mètodes conductistes són els blancs de la seva crítica corrosiva; Iciar Bollaín emprà un subtil ironia per dir-nos que ni la millor psicologia cognitiva pot fer res per rehabilitar els torturadors de dones. Si el conductisme va transformar a un ésser essencialment violent en un cínic de la pitjor espècie, la psicologia cognitiva, en lloc d'aconseguir la curació d'un marit torturador físic, el transforma en un hàbil torturador psicològic, capaç de fer-li un mal infinit a la seva estimada sense vessar ni una gota de sang. ■